

Եղիշե Չարենց

Դանթեական առասպել

VI

Մեռած Քաղաքից մենք ճամփա ընկանք
Ճի՛շտ դեպի կռիվ դեպի ոսպնավայր:
Գնում էինք մենք՝ համառ և ուրախ
Կովելու, կովով մեռնելու համար:
Նահանջում էր դեռ թշնամին արագ
Եվ չէինք մենք դեռ հանդիպում իրար:

Թնդանոթները թնդում էին թունդ,
Եվ սրտատրոփ տեսնում էինք մենք,
Թե ինչպես այնտեղ, լեռներում կապույտ
Ավեր է փռում նա, հարված ու վերք,
Ու դառնում են շեն գյուղեր մոխրակույտ,
Եվ ծուխը կապույտ, բարձրանում է վեր:

Եվ գնում էինք առաջ ու առաջ՝
Ձյունապատ լեռան ահավոր կողով:
Դժվար էր ուղին: Բայց աչքերս հառած
Փախչող թշնամուն՝ անբուն մի կորով

Մղում էր մեզ միշտ առաջ ու առաջ
Եվ սրտերս այրում քանդումի հրով:

Երբ մենք, մի վայրկյան, հանգստի համար,
Կանգնեցինք լեռան ճերմակ գագաթին
Նայեցի հեռուն: Վարը, հողմավար,
Ծովն է աղմկում գանգատով մթին:
Չարնվում էին ջրերը իրար,
Ու խուլ, ու վարար մորմորում էին:

Արճիճի նման գորշ, անփայլ ու մութ
Փովել էր իմ դեմ ծովը հողմակոծ:
Գորշացել էին ջրերը կապույտ
Ու գորշ էր թվում աշխարհը ամբողջ:
Եվ ինչ-որ մի խոր ու տխուր խորհուրդ
Համակեց հանկարծ էությունս ողջ:

Եվ ծեր, ծովի պես, ծանրացավ հոգիս:
Ու կատակ թվաց արած գործը մեր:
Բայց լուռ բարձրացա, քայլեցի նորից:
Թնդանոթները թնդում էին դեռ:
Լցվել էր հոգիս անբառ մի կսկիծ՝
Թվում էի ինձ մենա՛կ ու անտեր:

Հանկարծ կանգ առա ես ձորամիջին:
Այլանդակ մի դի փոված էր իմ դեմ:
Նրա մոտ ընկած վիրավոր մի ձի
Չղածագորեն մեռնում էր արդեն:
Հե՛յ, մի քիչ առաջ, հլու իր սանձին՝
Սա՛ էլ էր փախչում այս վայրից գեհեն:

Ո՞ր էիր փախչում, խղճո՛ւկ անասուն...
Քեզ քո տերն այստեղ ծեծելո՞վ բերեց:
Բայց նա չգիտե՞ր, որ այս երագում
Միայն Մա՛հն է տեր՝ անողոր ու մեծ:

Էլ ինչո՞ւ էր նա ավերել ուզում,
Այս դաժան մարտին ո՞վ նրան հրեց:

Տե՛ս, այլանդակված այժմ ընկած է նա:
Սևացել է, տե՛ս, արճիճի նման:
Անթաղ, անշիրիմ այստեղ կմնա,
Ոչ ոք չի՛ փորի նրան գերեզման
Ոչ ոք չի՛ տխրի, որ նա գոհ եղավ
Մի արնածարավ, անիմաստ ցասման:

Չգիտեմ ինչու, կամքիս հակառակ,
Նայեցի ահով նրա երեսին,
Ու առաջ անցա քայլերով արագ,
Հոգուս բեռ արած խեղճությունը իմ:
Իսկ մերոնք, անմար եռանդով վայրագ,
Կովում էին դեռ ու քանդում էին:

Հուր ու ծխի մեջ օրը վերջացավ
Եվ մենք կանգ առանք լեռան փեշի մոտ:
Հուր ու ծխի մեջ թշնամին անցավ՝
Ուսին շալակած պարտություն, անոթ:
Եվ ամեն անկում, ամեն վերք ու ցավ
Ծածկեց գիշերվա վարագույրը տոթ:

Եվ մենք ետ դարձանք դաշտերից մարտի՛
Հանգստանալու հեռավոր գյուղում:
Հեռուն՝ մի այրած, սևասև արտի
Ցողուններն էին ծուլորեն մխում:
Ու քայլում էինք՝ հոգնած, անոթի,
Աշնան գիշերի մեզ-մառախուղում:

Երկու ընկերով քայլում էինք լուռ՝
Հոգնած գինվորի եռանդով անշեջ:

Մենելի նման ահավոր, տխուր
Ծովն էր տարածվել մշուշոտ ու գեջ1:
Գնում էինք լուռ, չգիտեմ թե ո՛ր
Միշտ նո՛յն ծովափով անվե՛րջ ու անվե՛րջ:

Երբ ուրվագծվեց մշուշում մի լեռ
Ասացին, որ գյուղն այնտեղ կլինի:
Բայց ծավլում էին սրունքները մեր.
Ընկերս ուզեց, որ ընկնի, քնի
Բաց երկնքի տակ, գյուղ չհասա՛ծ դեռ,
Հենց ճամփի վրա՝ ինչ կուզե լինի:

Ու մնաց այնտեղ: Ես անցա առաջ:
Նրան երևի ձիով կբերեն:
Վերելքը ծանր էր, ծանր էր՝ ի՛նչ արած...
Պետք է իմ բոլոր ուժերը լարեմ,
Հասնեմ նո՛ր քնեմ հոգնած, խոնջացած,
Որ երագները հոգիս օրորեն:

Բարձրանում էի: Վայրենի քամին
Ծեծում էր կուրծքս ահռելի ուժով
Եվ մթնում էին հայացքները իմ,
Լցվում էր հոգիս թանձր մշուշով:
Բայց ճիգ թափելով մի գերմարդկային՝
Ես քայլում էի լուռ, ուշի-ուշով:

Մենակ, անընկեր: Հսկա բույ պես
Ավագե մատներն աչքերիս հառած՝
Ոռնում էր քամին: Ընկնում էի ես,
Նորից բարձրանում ու անցնում առաջ:
Երբեք չէր եղել մարմինս այնքան հեզ,
Եվ ոգիս այնքան կամքի ուժ առած:

Ու վատնում էի ճիգերս հետին:
Գագաթը մոտ է կհասնեմ հիմա:
Բայց հանկարծ քամին շարտեց գետին,
Դեպի անդունդը՝ ուղի՛ղ դեպի մահ:
Բայց ո՛չ... Մեռնողի բնագոյով մթին
Գրկեցի քարերն ու ոտքի ելա:

Քայլեցի նորից: Եվ հանկարծ իմ դեմ
Փռվեց լույսերի մի ոսկի մշուշ:

Ա՛, հասել էի ես գյուղը արդեն:
Հասել էի ես: Կես-գիշեր էր ուշ:
Եվ ցուրտ խրճիթի խոտերի մեջ թեմ
Քնեցի անո՛ւշ, քնեցի անո՛ւշ...